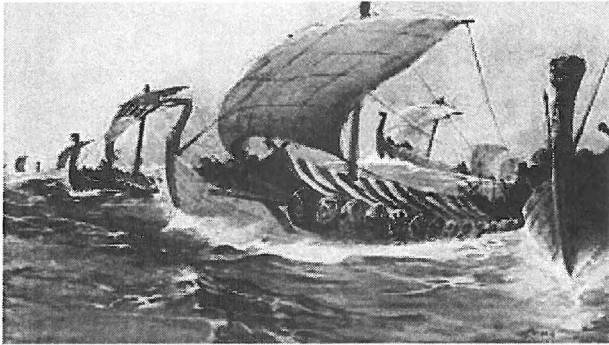

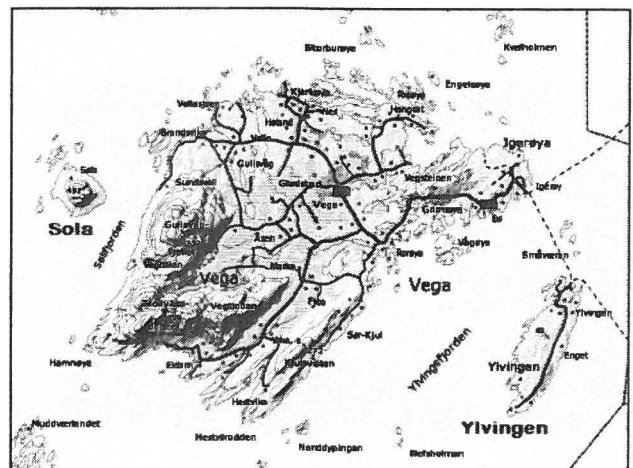
De eidereend in de geschiedenis (deel 2)

De Eidereend (*Somateria mollissima*) is een vogel van het noordelijk halfrond en broedt graag in Arctische streken, maar ook in het waddengebied voor de Nederlandse, Deense en Duitse kust. In Noorwegen is de Eider de nationale vogel langs de Helgelandskysten.

Al meer dan duizend jaar is eiderdons fel begeerde handelswaar. Dat was al zo in de tijd van de Vikingen toen die met een vloot van drakenkoppen versierde schepen, eerst een keer per seizoen, later wanneer 't hen inviel, tot grote angst van de bevolking, de kust naderden, nu eens met dertig, dan weer met honderden schepen. Ze bezetten onder meer het hoge noorden van de Britse eilanden, zakten af naar de Engelse Oostkust en de Schotse Westkust.

De natuur is een meester in Noorwegen. Natuur - weer, wind en water - is hier de grote architect. Wat in rotssteen is uitgehouwen is pure landschapskunst. De hele Vega-Archipel heeft de status van Werelderfgoed, net als de Piramiden in Egypte, de Chinese Muur, het standbeeld van de Vrijheidsgodin in New York, de Galapagoseilanden en Machu Pichu in Peru. De Vega-Archipel heeft een oppervlakte van 1.037 km² en bestaat uit 6.500 eilanden, riffen en scheren. Daarvan zijn er drie bewoond: Vega, Ylvingen en Sola.

Vega Archipel

De Noren geven niet alles prijs, laten het achterste van hun tong niet zien. En toch, hoe hoger naar het noorden je reist, hoe opener de Noren! Eens boven Trondheim is het een fluitje van een cent om tot de Noorse ziel door te dringen. Je hoeft alleen maar te luisteren, leergierig en nieuwsgierig te zijn. Maar als het over de Eidereend gaat: blijf eerbiedig op afstand!

Eidereend - mannetje

Eidereend - wijfje

In hun prachtig zomerkleed verblijven de mannetjes van de Eidereend op volle zee, want ze zijn een gemakkelijk prooi voor predatoren, de roofmeeuwen, de felle Jagers. De wijfjes

koesteren, goed gecamoufleerd in hun onopvallend verenkleed, hun kroost. Kwetsbaar zijn ze wel, die wonderlijke beesten. Vooral tijdens de rui wanneer bijvoorbeeld vieze olie hen krachteloos maakt. Het broedseizoen is voor het wijfje en de jongen een kritische fase, want Wezel, Otter, Bonte Kraai en Zearend lusten eieren en kuikens. Belangrijke doodsoorzaken zijn het eten van blaaswier, verstoring van de broedplaatsen en het verdrinken in visnetten.

De Eider broedt in april-mei en het legsel wordt met gras, mos en zeewier toegedekt. Het wijfje trekt donsveertjes uit de borst en spreidt ze uit op de bodem. Om zich tegen roofdieren (ook vossen) te beschermen broeden ze op scheren en eilandjes. De wijfjes waken ook over het kroost van de andere Eiders om hen te beschermen tegen de vraatzuchtige Zilver- en Mantelmeeuwen. Die moederlijke zorg hebben ze met de Bergeend gemeen. De eigenschap waakdieren aan te stellen, doet denken aan de ganzen. Ze voeden zich met zeesterren, krabben, mosselen en andere weekdieren.

De balts bij Eidereenden

Nest met dons van de Eidereend

Al in voorhistorische tijden waren de eieren en het dons van de Eidereend kostbaar. Op Vegaøyan worden de Eiders nog steeds als 'huisdier' gehouden. Uit zestig nesten haalt men één kilogram dons. De traditie in verband met het verzamelen van eieren en het reinigen van dons betekende een inkomen voor de bewoners van de Noorse kusten. Die traditie is tot op de dag vandaag levendig gebleven en jaarlijks worden er eiderdonsdekens verkocht.

Het dons waarmee het wijfje van de Eider-eend haar nest voorziet, is bijzonder zacht: je kunt er een klein bolletje van maken door het met je handen samen te drukken en dan laten open waaieren tot een heel luchtige, fantastisch grote bol. Het is een heel proces om het verzamelde dons te reinigen nadat de Eidereenden zijn weggevlogen. Dit gebeurt met een soort harp waarmee het grofste vuil door vissersvrouwen en eilandbewoners wordt verwijderd. In een Noorse magazine (juni 2017) las ik dat er op 't eiland Lånan (Vegaøyan-archipel) door de grootgrondbezitters 1.200 huisjes voor de Eider werden in elkaar geknutseld. Niet meer dan 800 vogels maken daar gebruik van. Op andere eilanden werden er van 2000 huisjes 1.600 effectief bewoond. Rotsstenen worden tot broedplaatsen omgevormd. Voor houten huisjes wordt afgedankt timmerhout gebruikt en strandjutters verzamelen hele ladingen wrakhout die de zee op de kusten gooide. Op de bodem van de huisjes wordt een bedje van blaaswier uitgespreid. Er liggen daar vele van die 'Schateilanden' ten zuiden van de Poolcirkel (66° 33' NB).

Terwijl ik deze tekst uittik (23 september 2017) zwemt er al weken lang een wijfjeseidereend ter hoogte van de Duinbrug te Bredene. Destijds toen het nog serieus winterde, waren er hier meer Eidereenden. Op 30 januari 1969 telde men 142 exemplaren van deze duikeenden voor de kust van Bredene, om maar iets te zeggen.

Johan Corveleijn